

**ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Кафедра соціальної психології та психології розвитку**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор (заступник директора)
з навчальної роботи

“ _____ ” _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва напрямку)

спеціальності_053 Психологія

(шифр і назва спеціальності)

факультет філософський

Івано-Франківськ – 2019 рік

Робоча програма із «Методології наукових досліджень» для студентів
(назва навчальної дисципліни)
за напрямом підготовки Психологія. „30” вересня, 2019 року – 9 с.

Розробники: доктор психологічних наук, професор Л. Д. Заграй.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціальної психології

Протокол від “30” січня 2019 року № 7

Завідувач кафедри соціальної психології

(підпис)

Л.Д.Заграй
(прізвище та ініціали)

“30” січня 2019 року

Схвалено методичною комісією вищого навчального закладу за напрямом підготовки
(спеціальністю) 053 «Психологія»

(шифр, назва)

Протокол від “ ” 2019 року №

« » 2019 року Голова _____ (О.Р. П’ятківський)
(підпис) (прізвище та ініціали)

©Заграй, 2019 рік

© Заграй, 2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3;	Галузь знань 05 «Соціально-поведінкові науки» (шифр і назва)	за вибором	
	Напрямок підготовки 053 «Психологія» (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування):	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання курсова робота (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		I –й	I-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Магістр	12 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	2 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год.
Індивідуальні завдання: - год.			
		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/2

для заочної форми навчання – 1/4

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – формування компетентностей з методології наукових досліджень.

Завдання – сформувати розуміння та здатності теоретичного та практичного характеру, які стосуються:

- загально-наукових та методологічних принципів наукового дослідження;
- логіки процесу організації та проведення наукового дослідження;
- підбору адекватних методів наукового дослідження з метою вирішення дослідницьких завдань;
- формулювання робочих гіпотез та визначення дослідницьких завдань;
- визначення діагностичних вимірів досліджуваних явищ;
- розробки теоретичної моделі наукового дослідження;
- створення емпіричної моделі наукового дослідження;
- формулювання теоретичних висновків;
- підготовки тез наукових повідомлень та наукових статей;
- вирішення етичних дилем з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності;
- презентувати результати дослідження в усній та письмовій формах на рідній та іноземній мовах за допомогою інформаційних технологій, вести дискусію.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Наука і наукові дослідження в сучасному світі. Поняття «науки». Класифікація наук. Наукове дослідження та його складові. Виникнення та еволюція науки.

Тема 2. Теоретичні та методологічні принципи науки. Принципи теоретичного пізнання. Методологія дослідження. Фундаментальна або філософська методологія. Загальнонаукова методологія. Загальнонаукові принципи дослідження. Конкретнонаукова методологія. Методи і техніка дослідження.

Тема 3. Технологія наукових досліджень. Алгоритм науково-дослідного процесу. Організаційна стадія науково-дослідного процесу. Дослідна стадія науково-дослідного процесу. Завершальна стадія науково-дослідного процесу. Ефективність наукових досліджень.

Тема 4. Теоретичні методи наукового дослідження.

Методологія створення теоретичної та емпіричної моделі наукового дослідження. Сутність теоретичних методів наукового дослідження. Характеристика основних теоретичних методів наукового дослідження. Загально-логічні методи і прийоми дослідження.

Тема 5. Методологія виконання наукових публікацій. Види наукових публікацій. Наукова монографія як вид наукової публікації. Структура та вимога до написання. Наукова стаття як вид наукової публікації. Вимоги до написання статті. Тези наукової доповіді (повідомлення). Методичні вимоги до написання наукових доповідей.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	П	Лаб	Інд	с.р.		Л	П	лаб	Інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Методологія і методи наукових досліджень												
Тема 1. Наука і наукові дослідження в сучасному світі.	16	2	2	-	-	12		2	-	-	-	16
Тема 2. Теоретичні та методологічні принципи науки.	18	2	2	-	-	12		-	-	-	-	16
Тема 3. Технологія наукового дослідження.	18	4	4	-	-	10		2	2	-	-	16
Тема 4. Теоретичні методи наукового дослідження. Розробка теоретичної та емпіричної моделі дослідження.	16	2	4	-	-	12		2	-	-	-	16
Тема 5. Методологія створення наукових публікацій.	22	2	6	-	-	14		-	2	-	-	18

Разом за змістовим модулем 1	90	12	18	-	-	60		6	4	-	-	82
Усього годин	90	12	18	-	-	60		6	4	-	-	82

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Наука у сучасному світі	2
2	Методологія і методи наукових досліджень	2
3.	Логіка наукового дослідження	4

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Методологія обґрунтування проблеми наукового дослідження	2
2	Методологія виконання наукових повідомлень	2
3	Методологія написання наукової статті	2
4	Визначення теоретичної моделі дослідження	2
5	Визначення діагностичних вимірів емпіричного дослідження	2

7. Самостійна робота (стаціонар)

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Історичний аспект розвитку науки.	4
2	Організація наукової діяльності в Україні	4
3	Система державних наукових установ. Склад та підготовка наукових кадрів	4
4	Загальнонаукові принципи дослідження	4
5	Методи і техніка дослідження	4
6	Вимоги до фундаментальних та прикладних наукових досліджень	4
7	Ефективність наукових досліджень	4
8	Характеристика основних теоретичних методів наукового дослідження	4
9	Емпіричні методи наукового дослідження	4
10	Методичні вимоги до написання наукових доповідей.	4

11	Наукова монографія як вид наукової публікації. Структура та вимога до написання.	4
12	Вимоги до бібліографічного опису літератури	2
13	Інформаційне забезпечення наукового дослідження	2
14	Оформлення результатів наукового дослідження	4
15	Логічна структура гіпотези; вірогіднісний характер гіпотези	4
16	Абдукція і пояснювальні гіпотези	2

7. Самостійна робота (заочна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Історичний аспект розвитку науки.	4
2	Організація наукової діяльності в Україні	4
3	Система державних наукових установ. Склад та підготовка наукових кадрів	4
4	Вимоги до фундаментальних та прикладних наукових досліджень	6
5	Методи теоретичного пізнання	4
6	Аналіз інформаційних матеріалів	4
7	Вимоги до бібліографічного опису літератури	4
8	Емпіричні методи наукового дослідження	6
9	Інформаційне забезпечення наукового дослідження	4
10	Передумови виникнення наукових проблем	4
11	Гіпотеза як форма наукового пізнання	4
12	Вимоги до висунутих гіпотез	4
13	Логічна структура гіпотези; вірогіднісний характер гіпотези	4
14	Абдукція і пояснювальні гіпотези	4
15	Методологія виконання наукових повідомлень	4
16	Вимоги до написання наукових тез	6
17	Монографія як вид наукового повідомлення	6
18	Вимоги до оформлення наукових публікацій	6

9. Індивідуальні завдання

1. Розробка обґрунтування проблеми дослідження

Критерії оцінки розробки обґрунтування проблеми дослідження.

9-10 балів (відмінно) – завдання виконано в повному обсязі: розроблено обґрунтування проблеми дослідження, прописана актуальність проблеми, чітко і правильно визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження на прикладі власної теми магістерської роботи. Оформлена та вчасно здана письмова робота.

7-8 балів (добре) – завдання виконано в повному обсязі: розроблено обґрунтування проблеми дослідження, прописана актуальність проблеми, не чітко або невірно визначено один із зазначених компонентів дослідження: об'єкт, предмет, мету або завдання дослідження на прикладі власної теми магістерської роботи. Оформлена та вчасно здана письмова робота.

5-6 балів (задовільно) – завдання виконано не в повному обсязі, не чітко прописана актуальність проблеми, прослідковуються істотні помилки у зазначенні компонентів дослідження: об'єкті, предметі, меті або завдання дослідження на прикладі власної теми магістерської роботи. Робота оформлена частково.

3-4 бали (незадовільно) завдання виконане частково, актуальність проблеми не зазначена, прослідковуються істотні помилки у зазначенні компонентів дослідження або дані компоненти відсутні: об'єкті, предметі, меті або завдання дослідження на прикладі власної теми магістерської роботи. Робота оформлена частково і знада не вчасно.

1-2 бали (незадовільно) – завдання практично не виконано, складається з окремих малозмістовних тез, які за своїм змістом не відображають суті завдання. Робота не оформлена, здана не вчасно чи відсутня.

0 балів – завдання відсутнє.

2. Розробка теоретичної моделі дослідження

Критерії оцінки розробки теоретичної моделі дослідження

13-15 балів (відмінно) – завдання виконано в повному обсязі, студент визначив підхід, який лежить в основі теоретичної моделі дослідження (системний, синергетичний, структурно-функціональний), визначив структурні елементи об'єкта, визначив основні індикатори дослідження. Представлена модель є змістовною, повною та структурованою відповідно підходу. Графічно виконана робота здана вчасно.

10-12 балів (добре) – завдання виконано в повному обсязі, студент не чітко визначив підхід, який лежить в основі теоретичної моделі дослідження (системний, синергетичний, структурно-функціональний), визначив не всі структурні елементи об'єкта, визначив основні індикатори дослідження. Представлена модель є змістовною, можливо не повною та структурованою з деякими невідповідностями підходу. Графічно виконана робота здана вчасно.

7-9 балів (задовільно) – завдання виконано не в повному обсязі, студент не чітко визначив підхід (або не визначив взагалі), який лежить в основі теоретичної моделі дослідження (системний, синергетичний, структурно-функціональний), визначив не всі структурні елементи об'єкта, частково визначив основні індикатори дослідження. Представлена модель є

змістовною, не повною та не структурованою. Графічно виконана робота здана не вчасно.

4-6 балів (незадовільно) – завдання виконано частково, студент не визначив підхід, який лежить в основі теоретичної моделі дослідження (системний, синергетичний, структурно-функціональний), визначив не всі структурні елементи об'єкта, не визначив основні індикатори дослідження. Представлена модель не є змістовною, не повною та не структурованою. Графічно не виконана робота, здана не вчасно.

1-3 бали (незадовільно) — завдання практично не виконано, складається з окремих малозмістовних тез, які за своїм змістом не відображають суті завдання. Робота не оформлена, здана не вчасно чи відсутня.

0 балів – завдання відсутнє.

1. Визначення діагностичних вимірів

Критерії оцінки визначення діагностичних вимірів емпіричного дослідження

13-15 балів (відмінно) – завдання виконано в повному обсязі, студент визначив усі індикатори емпіричного дослідження, під кожен індикатор визначив конгруентний метод та методику дослідження. Представлена емпірична модель є змістовною, повною та структурованою відповідно обраного підходу. Графічно виконана робота здана вчасно.

10-12 балів (добре) – завдання виконано в повному обсязі, студент не чітко визначив усі індикатори емпіричного дослідження, не під кожен індикатор визначив конгруентний метод та методику дослідження. Представлена модель є змістовною, можливо не повною та структурованою відповідно обраного підходу (або з деякими неточностями). Графічно виконана робота здана вчасно.

7-9 балів (задовільно) – завдання виконано не в повному обсязі, студент визначив не усі індикатори емпіричного дослідження, не під кожен індикатор визначив конгруентний метод та методику дослідження. Представлена модель є змістовною, не повною та не структурованою. Графічно виконана робота здана не вчасно.

4-6 балів (незадовільно) – завдання виконано частково, студент не визначив індикатори емпіричного дослідження, не визначив конгруентний метод та методику дослідження індикаторів. Представлена модель не є змістовною, не повною та не структурованою. Графічно не виконана робота, здана не вчасно.

1-3 бали (незадовільно) — завдання практично не виконано, складається з окремих малозмістовних тез, які за своїм змістом не відображають суті завдання. Робота не оформлена, здана не вчасно чи відсутня.

0 балів – завдання відсутнє.

2. Написання наукового повідомлення

Критерії оцінки наукових повідомлень

13-15 балів (відмінно) – завдання виконано в повному обсязі, студент написав наукове повідомлення (тези) на обрану ним тему, дотримуючись

вимог до структури наукового повідомлення (тез). Повідомлення містить усі елементи згідно вимог, об'єм роботи та її оформлення відповідає вимогам. Студент презентував своє повідомлення на практичному занятті. Робота здана вчасно.

10-12 балів (добре) – завдання виконано в повному обсязі, студент написав наукове повідомлення (тези) на обрану ним тему, дотримуючись вимог до структури наукового повідомлення (тез). Повідомлення містить усі елементи згідно вимог, об'єм роботи та її оформлення відповідає вимогам. Студент не презентував своє повідомлення на практичному занятті. Робота здана вчасно.

7-9 балів (задовільно) – завдання виконано не в повному обсязі, студент написав наукове повідомлення (тези) на обрану ним тему, не дотримуючись вимог до структури наукового повідомлення (тез). Повідомлення містить не усі елементи згідно вимог, об'єм роботи та її оформлення не повністю відповідає вимогам. Студент не презентував своє повідомлення на практичному занятті. Робота здана вчасно.

4-6 балів (незадовільно) – завдання виконано не в повному обсязі, студент написав наукове повідомлення (тези) на обрану ним тему, не дотримуючись вимог до структури наукового повідомлення (тез). Повідомлення виконано не відповідно до вимог, об'єм роботи та її оформлення не відповідає вимогам. Студент не презентував своє повідомлення на практичному занятті. Робота здана не вчасно.

1-3 бали (незадовільно) — завдання практично не виконано, складається з окремих малозмістовних тез, які за своїм змістом не відображають суті завдання. Студент не презентував своє повідомлення на практичному занятті. Робота не оформлена, відповідно до вимог, здана не вчасно чи відсутня.

0 балів – завдання відсутнє.

3. Підготовка рецензії на наукову статтю

Критерії оцінки написання рецензії на наукову статтю

9-10 балів (відмінно) – написана студентом рецензія з психологічної проблематики виконана відповідно до вимог структури наукової статті. Прорецензовані усі структурні компоненти статті. Визначено відповідність змісту статті заявлених в назві темі. Наскільки доступна стаття читачам, на яких вона розрахована, з погляду мови, стилю, розташування матеріалу, наочності таблиць, діаграм, малюнків. Наскільки стаття відповідає сучасним досягненням у зазначеній галузі. У чому конкретно полягають позитивні сторони, а також недоліки рецензованої статті. Оформлена та вчасно здана письмова робота.

7-8 балів (добре) — написана студентом рецензія з психологічної проблематики виконана відповідно до вимог структури наукової статті. Прорецензовані усі структурні компоненти статті. Не визначено відповідність змісту статті заявлених в назві темі. Не чітко зазначено наскільки доступна стаття читачам, на яких вона розрахована, з погляду мови, стилю, розташування матеріалу, наочності таблиць, діаграм, малюнків. Наскільки стаття відповідає сучасним досягненням у зазначеній галузі. Не

чітко вказано у чому конкретно полягають позитивні сторони, а також недоліки рецензованої статті. Оформлена та вчасно здана письмова робота.

5-6 балів (задовільно) – написана студентом рецензія з психологічної проблематики виконана не відповідно до вимог структури наукової статті. Прорецензовані не усі структурні компоненти статті. Не визначено відповідність змісту статті заявленій в назві темі. Не чітко зазначено наскільки доступна стаття читачам, на яких вона розрахована, з погляду мови, стилю, розташування матеріалу, наочності таблиць, діаграм, малюнків. Наскільки стаття відповідає сучасним досягненням у зазначеній галузі. Не чітко вказано у чому конкретно полягають позитивні сторони, а також недоліки рецензованої статті. Оформлена та вчасно здана письмова робота. Робота оформлена частково, не вчасно здана.

3-4 бали (незадовільно) – завдання виконано частково. Прорецензовані окремі структурні компоненти статті. Не визначено відповідність змісту статті заявленій в назві темі. Не чітко зазначено наскільки доступна стаття читачам, на яких вона розрахована, з погляду мови, стилю, розташування матеріалу, наочності таблиць, діаграм, малюнків. Не визначено наскільки стаття відповідає сучасним досягненням у зазначеній галузі. Не вказано у чому конкретно полягають позитивні сторони, а також недоліки рецензованої статті. Робота не оформлена і здана не вчасно.

1-2 бали (незадовільно) – завдання практично не виконано, складається з окремих малозмістовних тез, які за своїм змістом не відображають суті завдання. Робота не оформлена, здана не вчасно чи відсутня.

0 балів – завдання відсутнє.

10. Методи навчання

Лекційна форма проведення занять, яка передбачає застосування таких методів:

1. Пояснювально-ілюстративного.
2. Проблемного засвоєння матеріалу.

Семінарські та практичні форми занять, які передбачають застосування методів:

1. Частково-пошукового.
4. Дослідницького.

11. Методи контролю

1. Тестовий контроль по темам.
2. Усне опитування.
3. Письмове опитування.
4. Контрольні роботи.
5. Співбесіда.

Питання для контролю знань із навчальної дисципліни.

1. Поняття науки та наукового дослідження.

2. Ознаки науки.
3. Наукова теорія. Гносеологічний, логічний та методологічний підходи до її визначення.
4. Чинники виникнення наукової теорії.
5. Основні функції наукової теорії.
6. Поняття принципів та наукових категорій.
7. Місце понять у науковій теорії.
8. Фундаментальні наукові дослідження. Ознаки фундаментального дослідження.
9. Поняття наукового дослідження. Ознаки наукового дослідження.
10. Прикладне наукове дослідження. Ознаки прикладного наукового дослідження.
11. Види пізнавальних завдань у науковому дослідженні (емпіричні, теоретичні, логічні).
12. Поняття методології у сучасній науці.
13. Рівні методологічного аналізу (конкретнонаукова методологія, загальнонаукова методологія).
14. Загальнонаукова методологія та її місце у науковому пізнанні.
15. Поняття методу та методології: співвідношення понять.
16. Методика проведення дослідження.
17. Багаторівнева концепція методології знання (методи наукового пізнання за ступенем загальності – філософські, загальнонаукові, часткові).
18. Загальнонаукові методи дослідження.
19. Методи теоретичного пізнання.
20. Порівняння та опис як методи емпіричного дослідження.
21. Спостереження, експеримент як методи емпіричного дослідження. Аксиоматичний та гіпотетико-дидуктивний методи у науковому дослідженні.
23. Сходження від абстрактного до конкретного як метод теоретичного пізнання.
24. Загальнологічні методи дослідження.
25. Моделювання як метод наукового пізнання.
26. Індукція, дедукція як методи наукового пізнання.
27. Поняття технології наукового дослідження.
28. Основні етапи наукового дослідження. Логіка наукового дослідження.
29. Формулювання теми наукового дослідження. Етапи формулювання.
30. Проблема дослідження. Вимоги до формулювання проблеми дослідження.
31. Гіпотеза дослідження. Вимоги до формулювання гіпотез дослідження.
32. Визначення мети та завдань дослідження.
33. Поняття предмету та об'єкту дослідження. Вимоги до їх формулювання.
34. Вимоги до оформлення звіту наукового дослідження.
35. Види наукових публікацій. 36. Наукова монографія як вид наукової публікації.
37. Вимоги до написання наукових статей.

38. Структура доповіді.
39. Вимоги до написання тез дослідження. Структура тез.
40. Вимоги до визначення емпіричної моделі дослідження.
41. Діагностичні виміри дослідження.
42. Створення теоретичної моделі дослідження.

12. Розподіл балів, які отримують студенти Поточне тестування та самостійна робота

Змістовий модуль 1

- Виступи на семінарських заняттях (за заняття по 5 балів кожне) – 15 балів;
- Результати тестування по темах (2 бали за тест по темі) – 10 балів;
- Розробка обґрунтування проблеми дослідження (формулювання теми, об'єкту, предмету, мети та завдань дослідження) – 10 балів;
- Розробка теоретичної моделі дослідження – 15;
- Визначення діагностичних вимірів емпіричного дослідження – 15 балів
- Написання та презентація наукових повідомлень - 20;
- Написання рецензії на наукову статтю з психологічної проблематики враховуючи дотримання вимог до структури - 15;

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
60-69	D	задовільно	
50-59	E		
25-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-24	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Дудченко А. А. Основы научных исследований [Текст]: Учеб. пособие / А. А. Дудченко. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. — 114 с.

2. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. Посібник для студентів / За ред. А.Є.Конверського. – Київ. Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
3. Папковская П.Я. Методология научных исследований: Курс лекций. — Мн.: ООО "Информпресс", 2002.— 176 с.
4. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навч. посібник / О.В. Крушельницька. - К.: Кондор, 2003. - 192 с.
5. Заграй Л.Д. Методичні рекомендації до підготовки кваліфікаційних робіт [Електронний ресурс] / Л.Д.Заграй. – Режим доступу: <http://ru.if.ua/depart/SocialPsychology/ua/66/>

14. Рекомендована література

Базова

1. Баскаков А.Я., Туленков Н.В. Методология научного исследования. – М.: Издательство МАУП, 2004. – 216 с
2. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень [Текст]: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. Т. Білуха. — К.: Вища шк., 1997. — 271 с.
3. Новиков А.М. Методология / А.М. Новиков, Д.А. Новиков. - М.: Синтег, 2007.
4. Марцин В.С., Міценко Н.Г., Даниленко О.А. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. - Л.: Ромус-Поліграф, 2002.- 128 с.
5. Дмитренко П.В. Основи наукових досліджень. - К.: 2000. - РНКЦ «ДІНІТ», 2000. - 259 с.
6. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник для вищих навчальних закладів. - Х: ХДАК, 1998. - 288 с.

Допоміжна

1. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б. Ф. Ломов – М., 1984. – 444 с.
2. Митина О. В. Факторный анализ для психологов / Митина О. В., Михайловская И. Б. . – М.: Учебно-методический коллектор Психология. - 2001. – 169 с.
3. Панцеровский В. В. SPSS для социологов / Панцеровский В. В., Панцеровская В. В. – М.: Учебное пособие ИСЭПН РАН, 2005. – 433 с.
4. Собчик Л. Н. Методы психологической диагностики / Л. Н. Собчик. – М.: 1990, №2. – 76 с.

5. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / под ред. Н. П. Фетискина, В. В. Козлова, Г. М. Майнулова. – М.: Изд-во Ин. Психотерапии, 2000. – 490 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. Посібник для студентів [Електронний ресурс] / За ред. А.Є.Конверського. – Режим доступу: http://www.ebooktime.net/book_254.html
2. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс] / Г.С.Цехмістрова. - Режим доступу: <http://books.br.com.ua/themes/132/355>
3. Бурчин М. Н. Введение в современную точную методологию науки: структуры систем знаний [Електронний ресурс] / М. Н. Бурчин, В. И. Кузнецов. — Режим доступу: http://www.litportal.kiev.ua/2007/01/14/baskakov_aja_tulenkov_nv_metodologija_nauchnogo_issledovaniija.html
4. Марцин В.С. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник [Електронний ресурс] / Марцин В.С., Міценко Н.Г., Даниленко О.А. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-book-162.html>